

21 Cdo 3914/2016

Požadavek, aby pohledávka věřitele byla vykonatelná, nevymezuje podmínku pro vyslovení neúčinnosti právního jednání dlužníka, ale aktivní věcnou legitimaci k odpůrcí žalobě; podmínky, za nichž se věřitel může (úspěšně) dovolat určení neúčinnosti právního jednání dlužníka, se uvádí zejména v ustanoveních [§ 590](#) a [§ 591](#) obč. zák. Neúčinnosti právního jednání se lze za podmínek uvedených zejména v ustanoveních [§ 590](#) a [§ 591](#) obč. zák. dovolávat nejen tehdy, jestliže pohledávka věřitele byla vykonatelnou již v době, kdy bylo učiněno napadené právní jednání, ale i v případě, že bylo učiněno dříve, než se pohledávka věřitele za dlužníkem stala vykonatelnou. Odpůrcí žalobě lze vyhovět tehdy, jestliže pohledávka žalujícího věřitele byla vykonatelnou v době rozhodování soudu.

USNESENÍ

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu JUDr. Ljubomíra Drápala a soudců JUDr. Jiřího Doležilka a JUDr. Mojmíra Putny v právní věci žalobce JUDr. V. M., Ph.D., advokáta se sídlem v Praze 1 - Novém Městě, Politických vězňů č. 1597/19, jako insolvenčního správce dlužníka ProTec servis Česká republika s.r.o. se sídlem v Jablonci nad Nisou, Poštovní č. 2055/3, IČO 28669754, zastoupeného JUDr. Rostislavem Silným, advokátem se sídlem v Praze 1 - Starém Městě, Na Zábřadlí č. 205/1, proti žalované Mgr. M. Ch., zastoupené JUDr. Mgr. Slavomírem Hrinkem, advokátem se sídlem v Praze 3 - Vinohradech, Jičínská č. 2348/10, o určení neúčinnosti právního jednání, vedené u Okresního soudu v Liberci pod sp. zn. 29 C 283/2015, o dovolání žalobce proti usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem - pobočky v Liberci ze dne 25. května 2016 č.j. 35 Co 70/2016-122, takto:

Dovolání žalobce se zamítá.

Odůvodnění:

Žalobce se žalobou podanou u Okresního soudu v Jablonci nad Nisou dne 16.6.2015 domáhal, aby bylo určeno, že je "vůči majetkové podstatě dlužníka ProTec servis Česká republika s.r.o." právně neúčinná darovací smlouva ze dne 6.1.2014, podle které O. F. převedl na žalovanou nemovitosti "jednotku 125/1, byt, vymezenou podle zákona o vlastnictví bytů, v budově, R., objekt bydlení, (budova zapsána na LV 7402) na pozemku parc. č. 459/1 (pozemek zapsán na LV 7402), se spoluvlastnickým podílem ve výši 1548/3965 na společných částech budovy a pozemku, katastrální území R., obec J. nad N., jak je zapsáno na LV 7409 pro katastrální území R., obec J. nad N., jednotku 125/2, byt, vymezenou podle zákona o vlastnictví bytů, v budově, R., objekt bydlení, (budova zapsána na LV 7402) na pozemku parc. č. 459/1 (pozemek zapsán na LV 7402), se spoluvlastnickým podílem ve výši 1336/3965 na společných částech budovy a pozemku, katastrální území R., obec J. nad N., jak je zapsáno na LV 7409 pro katastrální území R., obec J. nad N., jednotku 125/3, byt, vymezenou podle zákona o vlastnictví bytů, v budově, R., objekt bydlení, (budova zapsána na LV 7402) na pozemku parc. č. 459/1 (pozemek zapsán na LV 7402), se spoluvlastnickým podílem ve výši 1081/3965 na společných částech budovy a pozemku, katastrální území R., obec J. nad N., jak je zapsáno na LV 7409 pro katastrální území R., obec J. nad N., a pozemek parc. č. 458, katastrální území R., obec J. nad N., jak je zapsáno na LV 7399 pro katastrální území R., obec J. nad N." Žalobu zdůvodnil zejména tím, že u dlužníka ProTec servis Česká republika s.r.o. se sídlem v Jablonci nad Nisou, Poštovní č. 2055/3, IČO 28669754, je vedeno insolvenční řízení, které bylo zahájeno na jeho návrh dne 2.6.2014, a že s účinností ode dne 30.7.2014 je dlužník ProTec servis Česká republika s.r.o. v konkursu. Jednatel a společník dlužníka ProTec servis Česká republika s.r.o. O. F., který se na základě kupních smluv ze dne 29.8.2011 a 21.11.2011 stal jediným vlastníkem předmětné nemovitosti, "svým jednáním přivedl dlužníka ProTec servis Česká republika s.r.o. do úpadkové situace tím, že vyváděl majetek dlužníka ve svůj prospěch a ve prospěch jím vlastněných společností, a proto žalobce jako insolvenční správce dlužníka ProTec servis Česká republika s.r.o. se po O. F. žalobou podanou dne 15.6.2015 (vedenou u Krajského soudu v Liberci pod sp. zn. 38 Cm 122/2015) domáhal zaplacení 7.369.167,01 Kč pro "porušení povinnosti péče řádného hospodáře" a žalobou podanou dne 15.6.2015 (vedenou u Okresního soudu v Liberci pod sp. zn. 29 C 255/2015) vydání bezdůvodného obohacení ve výši 4.385.000,- Kč, ke kterému došlo "v důsledku investic dlužníka ProTec servis Česká republika s.r.o. do předmětných nemovitostí ve vlastnictví O. F." Vzhledem k tomu, že O. F. dne 6.1.2014 bezúplatně převedl vlastnické právo k předmětným nemovitostem na žalovanou, která je osobou blízkou O. F., s účelem zmařit uspokojení pohledávek dlužníka ProTec servis Česká republika s.r.o., domáhá se žalobce jako insolvenční správce dlužníka ProTec servis Česká republika s.r.o. určení neúčinnosti tohoto převodu vlastnického práva.

Okresní soud v Liberci usnesením ze dne 18.2.2016 č.j. 29 C 283/2015-116 přerušil řízení do pravomocného skončení věci vedené u Okresního soudu v Liberci pod sp. zn. 29 C 255/2015. Vzhledem k tomu, že předmětem řízení vedeného u Okresního soudu v Liberci pod sp. zn. 29 C 255/2015 je žaloba "této žalobce vůči též žalované a O. F." na vydání bezdůvodného obohacení a že předpokladem úspěšnosti žaloby na určení neúčinnosti právního jednání je vymahatelná pohledávka, kterou žalobce má vůči žalovanému, a tato otázka se "řeší coby otázka předběžná", je v řízení vedeném u Okresního soudu v Liberci pod sp. zn. 29 C 255/2015 řešena otázka, která může mít význam pro rozhodnutí soudu. Soud prvního stupně proto přerušil řízení podle ustanovení [§ 109 odst. 2 písm. c\)](#) občanského soudního řádu

K odvolání žalované Krajský soud v Ústí nad Labem usnesením ze dne 25.5.2016 č. j. 35 Co 70/2016-122 změnil

usnesení soudu prvního stupně tak, že řízení se nepřerušuje. Dospěl k závěru, že podle ustanovení [§ 589 odst. 1](#) občanského zákoníku musí "v okamžiku zkracujícího právního jednání existovat vykonatelná pohledávka věřitele", a že proto bude soud posuzovat, zda "v okamžiku tvrzeného zkracujícího jednání" učiněného darovací smlouvou ze dne 6.1.2014 již měl žalobce vůči žalované vykonatelnou pohledávku. Vzhledem k tomu, že v řízení vedeném u Okresního soudu v Liberci pod sp. zn. 29 C 255/2015 "existence vykonatelné pohledávky dne 6.1.2014" není řešena (když se pohledávka může stát vykonatelnou až na základě vyhovujícího rozsudku), nemá řízení vedené u Okresního soudu v Liberci pod sp. zn. 29 C 255/2015 pro rozhodnutí soudu žádný význam a není proto dán ani důvod k přerušení řízení.

Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podal žalobce dovolání. Namítá, že podle ustálené judikatury může věřitel podat odpůrcí žalobu dříve, než se stane jeho pohledávka vykonatelnou, neboť postačuje, bude-li vykonatelná v době rozhodnutí soudu o odpůrcí žalobě; není-li v době rozhodování soudu o odpůrcí žalobě pohledávka za dlužníkem vymahatelná a domáhá-li se žalobce této pohledávky v jiném řízení, které dosud nebylo pravomocně skončeno, je zpravidla dán důvod k přerušení řízení o odpůrcí žalobě. Podle žalobce jsou uvedené závěry použitelné rovněž na právní úpravu podle zákona č. [89/2012 Sb.](#), občanského zákoníku. Žalobce navrhl, aby dovolací soud zrušil usnesení odvolacího soudu a aby mu věc vrátil k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací ([§ 10a](#) občanského soudního řádu) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení [§ 240 odst. 1](#) občanského soudního řádu a že věc je třeba projednat - vzhledem k tomu, že řízení v projednávané věci bylo zahájeno žalobou podanou u soudu po 1.1.2014 - podle zákona č. [99/1963 Sb.](#), občanský soudní řád, ve znění účinném od 1.1.2014 (dále jen "o.s.ř."), se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští ([§ 236 odst. 1](#) o.s.ř.).

Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak ([§ 237](#) o.s.ř.).

V projednávané věci bylo pro rozhodnutí soudů významné vyřešení právní otázky, zda je dán důvod k přerušení řízení o odpůrcí žalobě, kterou bylo napadeno právní jednání, k němuž došlo v době počínaje dnem 1.1.2014, není-li zkracovaná pohledávka věřitele dosud vykonatelná a probíhá-li u soudu jiné řízení, v němž se věřitel domáhá přisouzení této pohledávky. Vzhledem k tomu, že tato právní otázka dosud nebyla v rozhodovací činnosti dovolacího soudu vyřešena a že její posouzení bylo pro rozhodnutí soudů významné (určující), dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání žalobce je podle ustanovení [§ 237](#) o.s.ř. přípustné.

Po přezkoumání usnesení odvolacího soudu ve smyslu ustanovení [§ 242](#) o.s.ř., které provedl bez jednání ([§ 243a odst. 1](#) věta první o.s.ř.), Nejvyšší soud ČR dospěl k závěru, že dovolání není opodstatněné.

Projednávanou věc je třeba - vzhledem k tomu, že žalobce se domáhá určení neúčinnosti darovací smlouvy ze dne 6.1.2014 - posuzovat podle zákona č. [89/2012 Sb.](#), občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "obč. zák.").

Zkracuje-li právní jednání dlužníka uspokojení vykonatelné pohledávky věřitele, má věřitel právo domáhat se, aby soud určil, že právní jednání dlužníka není vůči věřiteli právně účinné; toto právo má věřitel i tehdy, je-li právo třetí osoby již vykonatelné, anebo bylo-li již uspokojeno ([§ 589 odst.1](#) obč. zák.). Neúčinnost právního jednání dlužníka se zakládá rozhodnutím soudu o žalobě věřitele, kterou bylo odporováno právnímu jednání dlužníka (odpůrcí žaloba) ([§ 589 odst.2](#) obč. zák.). Neúčinnost právního jednání zakládá věřiteli právo domáhat se uspokojení pohledávky i z toho, co neúčinným jednáním z dlužníkovu majetku ušlo; není-li to dobře možné, náleží věřiteli odpovídající náhrada ([§ 595 odst.1](#) obč. zák.).

Smyslem žaloby podle ustanovení [§ 589](#) obč. zák. (odpůrcí žaloby) je - uvažováno z pohledu žalujícího věřitele - dosáhnout rozhodnutí soudu, kterým by bylo určeno, že je vůči němu neúčinné dlužníkovu právní jednání. Rozhodnutí soudu, kterým bylo odpůrcí žalobě vyhověno, pak představuje podklad k tomu, že se věřitel může na základě titulu způsobilého k výkonu rozhodnutí (exekučního titulu), vydaného proti dlužníku, domáhat nařízení výkonu rozhodnutí (exekuce) postížením i toho, co odporovaným (právně neúčinným) právním jednáním ušlo z dlužníkovu majetku, a to nikoliv proti dlužníku, ale vůči osobě, s níž nebo v jejíž prospěch bylo právní jednání učiněno. V případě, že uspokojení věřitele z tohoto majetku není dobře možné (např. proto, že osobě, v jejíž prospěch dlužník odporované právní jednání učinil, již takto nabyté majetkové hodnoty nepatří), může se věřitel - místo určení neúčinnosti právního jednání - domáhat, aby mu byla poskytnuta odpovídající náhrada. Odpůrcí žaloba je tedy právním prostředkem sloužícím k uspokojení vykonatelné pohledávky věřitele v řízení o výkon rozhodnutí (exekučním řízení), a to postížením věcí nebo jiných majetkových hodnot, které neúčinným právním jednáním ušly z dlužníkovu majetku, popřípadě vymožením náhrady odpovídající požadavkům ustanovení [§ 595 odst.2](#) a [3](#) obč. zák.

Již z toho, jak je vymezen smysl odpůrcí žaloby, vyplývá, že "vykonatelnou pohledávkou" se ve smyslu ustanovení [§ 589](#) obč. zák. rozumí taková pohledávka, jejíž splnění lze vynutit cestou výkonu rozhodnutí (exekuce), tj. pohledávka, která byla věřiteli přiznána vykonatelným rozhodnutím nebo jiným titulem, podle kterého lze nařídit výkon rozhodnutí (exekuci). Slouží-li totiž odpůrcí žaloba - jak uvedeno výše - k uspokojení pohledávky věřitele v řízení o výkon rozhodnutí (v exekučním řízení), a to postížením věcí nebo jiných majetkových hodnot, které odporovaným právním jednáním ušly z dlužníkovu majetku, popřípadě vymožením odpovídající náhrady, pak by neodpovídalo tomuto jejímu účelu, kdyby pohledávka věřitele nebyla přiznána vykonatelným rozhodnutím nebo jiným titulem, podle kterého lze nařídit výkon rozhodnutí (exekuci), a kdyby šlo jen o pohledávku "dospělou" či splatnou.

Požadavek, aby pohledávka věřitele byla vykonatelná, nevymezuje podmínku pro vyslovení neúčinnosti právního jednání dlužníka, ale aktivní věcnou legitimaci k odpůrcí žalobě; podmínky, za nichž se věřitel může (úspěšně) dovolat určení neúčinnosti právního jednání dlužníka, se uvádí zejména v ustanoveních [§ 590](#) a [§ 591](#) obč. zák. Neúčinnosti právního jednání se lze za podmínek uvedených zejména v ustanoveních [§ 590](#) a [§ 591](#) obč. zák. dovolávat nejen tehdy, jestliže pohledávka věřitele byla vykonatelnou již v době, kdy bylo učiněno napadené právní jednání, ale i v případě, že bylo učiněno dříve, než se

pohledávka věřitele za dlužníkem stala vykonatelnou. Odpůrčí žalobě lze vyhovět tehdy, jestliže pohledávka žalujícího věřitele byla vykonatelnou v době rozhodování soudu.

Vyhradil-li si věřitel dříve, než se jeho pohledávka stane vykonatelnou, právo dovolat se neúčinnosti právního jednání tím, že výhradu prostřednictvím notáře, exekutora nebo soudu oznámí tomu, vůči komu se neúčinností právního jednání může dovolat, pak věřiteli lhůta k dovolání se neúčinností právního jednání neběží, dokud se pohledávka vykonatelnou nestane ([§ 593](#) obč. zák.)

Hodlá-li se věřitel dovolat relativní neúčinnosti právního jednání dlužníka, aniž by se jeho pohledávka (dosud) stala vykonatelnou, vyplývá z výše uvedeného, že k odpůrčí žalobě není věcně legitimován; soud proto odpůrčí žalobu zamítne. Současně je nepochybné, že vyčkáváním na to, až příslušné řízení bude pravomocně skončeno a až se věřitelova pohledávka stane vykonatelnou, by mohlo dojít ke zmeškání lhůt k dovolání se neúčinností dlužníkovy právního jednání. Ustanovení [§ 593](#) obč. zák. proto věřiteli umožňuje, aby si - není-li jeho pohledávka za dlužníkem dosud vykonatelná - vyhradil právo dovolat se neúčinnosti právního jednání tím, že výhradu oznámí prostřednictvím notáře, exekutora nebo soudu tomu, vůči komu se neúčinností právního jednání může dovolat a vůči komu tedy bude podávat odpůrčí žalobu, stane-li se jeho pohledávka za dlužníkem opravdu vykonatelnou; uplatní-li věřitel takovou výhradu, má to za následek, že mu neběží lhůta k dovolání se neúčinností právního jednání, dokud se pohledávka nestane vykonatelnou, a věřitel tedy nemůže zmeškat lhůtu k dovolání se neúčinností právního jednání jen proto, že probíhá jiné řízení, jehož předmětem je dlužníkem zkracovaná pohledávka.

Dovolatelé lze přisvědčit v tom, že judikatura soudů při výkladu ustanovení [§ 42a](#) zákona č. [40/1964 Sb.](#), občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, účinného do 31.12.2013, dovodila o požadavku na vykonatelnost pohledávky, že, není-li v době rozhodování soudu o odpůrčí žalobě pohledávka žalobce za dlužníkem ještě vymahatelná (vykonatelná) a domáhá-li se žalobce této pohledávky v jiném řízení, které dosud nebylo pravomocně skončeno (například u soudu), je zpravidla dán důvod k přerušení řízení o odpůrčí žalobě podle ustanovení [§ 109 odst.2 písm. c\)](#) o.s.ř. (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22.6.2001 sp. zn. [21 Cdo 2285/2000](#), který byl uveřejněn pod č. 12 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2003). Uvedený závěr, vyplývající z požadavku za zachování lhůty k dovolání se odporovatelnosti dlužníkovy právního úkonu i v případě, že věřitelova pohledávka je předmětem jiného řízení, se však - s ohledem na odlišné řešení rozhodné otázky v ustanovení [§ 593](#) obč. zák. - po účinnosti zákona č. [89/2012 Sb.](#) neuplatní.

Z uvedeného vyplývá, že usnesení odvolacího soudu je - i když nikoliv z přílehlavých důvodů - ve věci správné, dospěl-li odvolací soud k závěru, že v projednávané věci není dán důvod pro přerušení řízení podle ustanovení [§ 109 odst.2 písm. c\)](#) o.s.ř. jenom proto, že žalobce nemá vykonatelnou pohledávku za dlužníkem a že jeho pohledávka je předmětem (dosud) probíhajícího jiného soudního řízení. Protože nebylo zjištěno, že by usnesení odvolacího soudu bylo postiženo některou z vad uvedených v ustanovení [§ 229 odst. 1](#) o.s.ř., [§ 229 odst. 2 písm. a\)](#) a [b\)](#) o.s.ř. nebo v [§ 229 odst. 3](#) o.s.ř. anebo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud České republiky dovolání žalobce podle ustanovení [§ 243d písm. a\)](#) o.s.ř. zamítl.

Vzhledem k tomu, že tímto rozhodnutím dovolacího soudu se řízení o věci nekončí, bude rozhodnuto i o náhradě nákladů vzniklých v tomto dovolacím řízení v konečném rozhodnutí soudu prvního stupně, popřípadě soudu odvolacího ([§ 243b](#), [§ 151 odst. 1](#) o.s.ř.).

Proti tomuto usnesení není přípustný opravný prostředek.

V Brně dne 20. ledna 2017

JUDr. Ljubomír Drápal předseda senátu